

Marian VASILE

# STILURI DE VIAȚĂ ÎN ROMÂNIA POSTCOMUNISTĂ



Ce modele comportamentale  
adoptăm și de ce

Marian VASILE

**STILURI DE VIAȚĂ ÎN  
ROMÂNIA POSTCOMUNISTĂ**

*Ce modele comportamentale adoptăm și de ce*

**Lumen**

Iași, 2010

Marian VASILE

Stiluri de viață în România postcomunistă

*Ce modele comportamentale adoptăm și de ce*

**Editura Lumen este acreditată CNCSIS sub nr. 003.**

**[www.edituralumen.ro](http://www.edituralumen.ro), [www.librariavirtuala.com](http://www.librariavirtuala.com)**

Redactor: Morariu Irina Maria

*Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:*

**Vasile, Marian**

Stiluri de viață în România postcomunistă

Ce modele comportamentale adoptăm și de ce

/ Marian VASILE

-Editura Lumen, Iași, 2010

Bibliografie

Pag. 231

ISBN- 978-973-166-238-1

316(498)"1989/..."

Marian VASILE

**STILURI DE VIAȚĂ ÎN  
ROMÂNIA POSTCOMUNISTĂ**

*Ce modele comportamentale adoptăm și de ce*

**Lumen**

Iași, 2010

**Pagin 1 sat  
goal inten ionat**

# CUPRINS

INTRODUCERE .....	9
<b>1. De la distincții materiale la stilizarea vieții.....</b>	<b>9</b>
<i>Între indivizi există distincții materiale, valorice, atitudinale și comportamentale .....</i>	<i>9</i>
<i>Structura socială are două axe: verticală (distincții materiale) și orizontală (distincții valorice, atitudinale și comportamentale).....</i>	<i>9</i>
<i>Viața se stilizează.....</i>	<i>11</i>
<i>De ce stiluri de viață?.....</i>	<i>11</i>
<b>2. Prezentarea lucrării .....</b>	<b>12</b>
<i>Structura lucrării.....</i>	<i>12</i>
<i>Stilul de viață: variabilă explicată și explicativă .....</i>	<i>13</i>
<i>Date și metodă.....</i>	<i>14</i>
<i>Rezultate.....</i>	<i>15</i>
<b>3. Cui se adresează această lucrare.....</b>	<b>16</b>
<b>4. Mulțumiri .....</b>	<b>17</b>

## PARTEA I. ABORDĂRI TEORETICO-METODOLOGICE ALE CONCEPTULUI „STIL DE VIAȚĂ”

<b>CAPITOLUL 1. CONCEPTUL „STIL DE VIAȚĂ”: PERSPECTIVE ȘI METODE DE LUCRU .....</b>	<b>23</b>
<b>1. Ce este stilul de viață: note introductive .....</b>	<b>23</b>
<b>2. Inițiatorii conceptului „stil de viață” .....</b>	<b>26</b>
<b>3. Psihografie .....</b>	<b>28</b>
<i>A. Conceptul de „psihografie” și studii subsumate acestuia .....</i>	<i>28</i>
<i>B. Măsurarea valorilor.....</i>	<i>35</i>
<b>4. Geodemografie.....</b>	<b>53</b>
<b>5. Sistemul sociostilurilor.....</b>	<b>57</b>
<b>6. Tipuri și lumi sociale .....</b>	<b>59</b>
<b>7. Stilurile de viață ca semnificații.....</b>	<b>64</b>
<b>8. Stil de viață sănătos.....</b>	<b>67</b>
<b>9. Stil de viață clasic și alternativ .....</b>	<b>70</b>
<b>10. „Definiții” date stilului de viață la simțul comun.....</b>	<b>72</b>
<b>11. Concluziile capitolului.....</b>	<b>74</b>

<b>CAPITOLUL 2. SFERA CONCEPTUALĂ A STILULUI DE VIAȚĂ.....</b>	<b>77</b>
<b>1. Mod de viață.....</b>	<b>77</b>
<b>2. Subcultură .....</b>	<b>78</b>
<b>3. Consum .....</b>	<b>80</b>
<i>A. Consumul este bun sau rău? Perspectiva normativă.....</i>	<i>80</i>
<i>B. Consum de idei și emoții.....</i>	<i>81</i>
<b>4. Concluziile capitolului .....</b>	<b>85</b>
<b>CAPITOLUL 3. STAREA SOCIETĂȚII ROMÂNEȘTI.....</b>	<b>87</b>
<b>1. O imagine de ansamblu .....</b>	<b>87</b>
<i>A. Condiții materiale.....</i>	<i>87</i>
<i>B. Stare de spirit.....</i>	<i>96</i>
<b>3. Concluziile capitolului .....</b>	<b>102</b>
<b>CAPITOLUL 4. DIVERSITATE ÎN ROMÂNIA.....</b>	<b>105</b>
<b>1. Stilurile de viață ale anilor 2000.....</b>	<b>105</b>
<b>2. Concluziile capitolului .....</b>	<b>111</b>

## PARTEA A II-A. FACTORI CARE CONTRIBUIE LA CONSTITUIREA ȘI ADOPTAREA UNUI STIL DE VIAȚĂ

<b>CAPITOLUL 5. CUM SE CONSTITUIE UN STIL DE VIAȚĂ ȘI CARE SUNT FACTORII CARE INFLUENȚEAZĂ ADOPTAREA UNUIA.....</b>	<b>115</b>
<b>1. Nivelul I: individual .....</b>	<b>115</b>
<i>A. Stadiul din ciclul de viață.....</i>	<i>116</i>
<i>B. Poziția socială: clasă, status, strat sau ... poziție.....</i>	<i>118</i>
<b>2. Nivelul II: comunitar .....</b>	<b>135</b>
<i>A. Tipul localității.....</i>	<i>135</i>
<i>B. Un factor modern: noile spații comerciale.....</i>	<i>137</i>
<b>3. Nivelul III: societal.....</b>	<b>139</b>
<i>A. Paradigma mobilității.....</i>	<i>139</i>
<i>B. Transformarea semnificațiilor atribuite culturii, în general, și artei, în particular.....</i>	<i>142</i>
<i>C. Schimbări ale sistemelor de valori.....</i>	<i>143</i>
<i>D. Trecerea de la fordism la postfordism .....</i>	<i>144</i>

4. Alți factori.....	144
<i>A. Mass media și advertising</i> .....	144
<i>B. Managementul resurselor umane</i> .....	151
5. Concluziile capitolului .....	152
<b>PARTEA A III-A. STILURILE DE VIAȚĂ ȘI CALITATEA VIEȚII</b>	
<b>CAPITOLUL 6. IMPACTUL STILURILOR DE VIAȚĂ .....</b>	<b>157</b>
1. Stilurile de viață și diferențe de gen .....	157
2. Stiluri de viață sustenabile .....	161
<b>CAPITOLUL 7. STILURI DE VIAȚĂ ÎN ROMÂNIA: DESCRIERE, CONSTITUIRE ȘI IMPACT .....</b>	<b>165</b>
1. Stilul de viață, element în cadrul unui model complex al vieții sociale	165
2. Schema operațională a conceptului „stil de viață” .....	170
<i>A. Dimensiuni și indicatori ai stilului de viață</i> .....	170
<i>B. Analiza cluster de clase latente</i> .....	174
<i>C. Analiza critică a indicatorilor stilului de viață</i> .....	177
3. Stiluri de viață în România .....	190
4. Factori care explică adoptarea unui stil de viață și predicția satisfacției cu viața.....	200
5. Concluziile capitolului .....	209
<b>CONCLUZIILE LUCRĂRII.....</b>	<b>213</b>
1. De ce este util să cunoaștem stilurile de viață .....	213
2. Dificultăți posibile în analiza stilurilor de viață .....	215
3. Cum arată România când analizăm stilurile de viață.....	216
<b>ANEXE .....</b>	<b>219</b>
Anexa 1. Zece modele de clase latente cu indicii de adecvare generală ...	219
Anexa 2. Dependente locale indicate de reziduurile bivariante între indicatorii care constituie stilurile de viață (analiza cluster de clase latente) .	220
Anexa 3. Relația dintre stiluri de viață și indicatorii care le constituie (coeficienți beta).....	221
<b>BIBLIOGRAFIE .....</b>	<b>223</b>

# Pagin 1 sat goal inten ionat

## INTRODUCERE

Ce este un stil de viață? Cum putem spune că persoana *A* are stilul de viață *X*, iar persoana *B* are stilul de viață *Y*? Ce stiluri de viață au românii astăzi? Care sunt factorii care îi determină pe aceștia să opteze pentru stilul de viață respectiv? De fapt, putem spune că românii *optează* pentru un stil de viață sau, datorită condițiilor socioeconomice generale trăiesc din *inerție* într-un anumit mod? Ce impact au stilurile de viață asupra satisfacției cu viața atunci când controlăm pentru resursele pe care aceștia le dețin, valorile la care aderă și modul în care își definesc situația? Acestea sunt principalele întrebări la care încerc să ofer un răspuns în această lucrare.

### 1. DE LA DISTINCȚII MATERIALE LA STILIZAREA VIEȚII

*Între indivizi există distincții materiale, valorice, atitudinale și comportamentale*

Fiecare dintre noi trăiește într-un spațiu social. Împărtășind condiții naturale, politice, economice și sociale comune este firesc să ne asemănăm din multe puncte de vedere cu ceilalți. Totuși apar distincții materiale, valorice, atitudinale și comportamentale. Adică unii au resurse materiale mai multe iar alții mai puține, unii sunt conservatori iar alții modernști, unii consideră că statul ar trebui să se preocupe mai atent de bunăstarea lor iar alții au un spirit mai individualist și antreprenorial apreciind că „fiecare își decide soarta”, unii își ocupă timpul de după programul obligatoriu de muncă relaxându-se în fața televizorului pe când alții preferă să și-l petreacă interacționând cu rudele și prietenii sau citind cărți.

*Structura socială are două axe: verticală (distincții materiale) și orizontală (distincții valorice, atitudinale și comportamentale)*

Diferențele dintre indivizi au fost de-a lungul timpului analizate, în special, în termeni materiali. În funcție de resursele economice deținute (venit, bunuri de folosință îndelungată – autoturism, televizor, PC, mașină de spălat, aparat de aer condiționat ș.a.m.d., proprietăți etc.) se spune că o persoană aparține unei *strat social* sau altuia. În funcție de ocupație indivizii sunt clasificați în *clase sociale*: clasa muncitoare, clasa de servicii, clasa superioară, țărănime etc. De-a lungul timpului, pe măsură ce rolul educației formale în mobilitatea socială a crescut, s-a observat că

veniturile dintr-un anumit moment nu sunt suficiente pentru a explica cum cineva poate avansa sau coborî pe scara ierarhică a societății. Astfel, este folosită complementar educația ca sursă a diferențierii deoarece pune bazele flexibilității ocupaționale pe care o persoană o prezintă într-un grad mai ridicat sau mai scăzut.

În ultimele decenii inovațiile tehnologice și progresele științifice au făcut posibile creșterea bunăstării sociale. De asemenea, globalizarea a facilitat importurile și exporturile culturale devenind cunoscute și dorite modele diferite de consum. Dezvoltarea mijloacelor de transport și comunicare moderne a crescut mobilitatea indivizilor. Pe acest fond, cel puțin în țările dezvoltate, s-a conturat un proces de *individualizare*.

Individualizarea contestă ideea că indivizii se disting în primul rând după criterii materiale. În paradigma clasică a mobilității sociale se presupunea că un copil va reproduce, cu o probabilitate ridicată, traiectoria socială a părinților. În paradigma individualizării se presupune că o persoană are o poziție socială care nu îi este prescrisă ci *dobândită*, în principal, datorită preferințelor și eforturilor personale de gestionare a realității sociale. Altfel spus, individul nu mai este supus structurilor. Să luăm un exemplu ipotetic pentru a înțelege mai ușor: un individ se naște într-o familie de muncitori calificați, mama fiind confecționeră iar tatăl mecanic de utilaje industriale. Conform teoriilor clasice ale structurii/mobilității sociale acesta are o probabilitate ridicată de a absolvi o școală profesională (cel mult un liceu) și de a se angaja într-un post de producție sau de servicii tip funcționar public sau comerciant. Curentul teoretic al individualizării propune următoarea alternativă: acel copil, pe măsură ce trece de la un stadiu al vieții la altul, trece prin tot felul de experiențe de viață prin care acumulează cunoștințe practice și o înțelegere de ansamblu a vieții. Confruntat cu diferite oportunități/constrângeri acesta trebuie să le gestioneze cu resursele deținute. Mai mult sau mai puțin rațional, va ajunge la ceea ce i se pare a fi cea mai bună cale de acțiune. Astfel, poate fi mai eficient decât părinții săi în acumularea de noi resurse: financiare, know-how, relaționale etc. Datorită globalizării și inovațiilor tehnologice, acel copil are acces la mult mai multe surse de informare decât părinții săi, la mai multe oportunități de relaționare, de petrecere a timpului liber, de educare etc. Astfel el poate deveni mai critic cu propria viață, își poate dori să trăiască altfel și să își valorifice mai bine resursele decât părinții săi. Își construiește un stil de viață care nu mai este dependent exclusiv de condițiile existente în momentul nașterii și socializării sale primare.

## Stiluri de viață în România postcomunistă *Ce modele comportamentale adoptăm și de ce*

---

### *Viața se stilizează*

Instituțiile moderne creează contextul stilizării vieții. Utilizez termenul „instituții” în sens sociologic: nu mă refer doar la instituții publice gen Primărie, Guvern, Poliție etc. Instituțiile sunt, aici, norme sociale, politici guvernamentale, regulamente de ordine interioară din organizații etc. De exemplu, politicile de resurse umane le permit celor care lucrează în anumite organizații (corporații, universități etc.) să își înghețe activitatea profesională pentru un an de zile (an sabatic) astfel încât persoana să se poată ocupa de proiectele personale.

Valorile postmaterialiste par a deveni tot mai răspândite odată cu generalizarea bunăstării economice și a schimbului demografic între generațiile socializate în contexte diferite. Cei care trăiesc în societăți dezvoltate în care nivelul de trai este ridicat iau ca un dat faptul că nu vor trăi în sărăcie; nevoile primare (locuință, hrană, securitate) sunt satisfăcute ușor pentru că există un sistem educațional care îi pregătește adecvat pentru piața muncii, există politici ale ocupării coerente care reduc șansele de a deveni șomer, există politici economice eficiente care asigură sustenabilitatea sistemului socioeconomic, există stabilitate politică etc. În acest context ei devin conștienți că pot dedica o parte (importantă) din resurse (materiale, de timp, fizice etc.) satisfacerii unor nevoi superioare cum ar fi dezvoltarea personală, turismului, hobbyurilor etc. Ajung astfel în prim plan valori precum frumosul, libertatea de expresie etc. Pe măsură ce tot mai mulți indivizi se implică în astfel de preocupări care completează elementele indispensabile ale vieții (ocupația, treburile gospodărești etc.) se nasc noi culturi și moduri de a trăi.

Indivizii sunt tot mai preocupați să dea un sens vieții lor. Serviciul se transformă în carieră: sunt tot mai puțini cei care cred că vor lucra toată viața în aceeași organizație sau, și mai mult, în același domeniu. Locuința nu mai este doar funcțională ci și estetică: aceasta are un stil minimalist, mediteranean, romantic, eclectic etc. Nu mai mergem în vacanțe la mare sau la munte pur și simplu: facem clubbing, shopping, cuceriri.

### *De ce stiluri de viață?*

În orice societate există o anumită ierarhie a indivizilor determinată folosind variabile precum educația formală, ocupația, venitul etc. Fiecare ne regăsim, din acest punct de vedere, pe un strat mai de sus sau mai de jos al societății. Acum câteva zeci, sute de ani, acest mod de împărțire era unic. Astăzi, este destul de greu să presupunem că există doar acest tip de împărțire socială. De ce? Să presupunem că mergem într-o

librărie. Inevitabil, unul dintre rafturi este dedicat lucrărilor de dezvoltare personală. Titluri de genul „Cum să reușești...?”, „Cele 7 secrete ale succesului”, „Cum să câștigi bani fără probleme” sunt frecvente. Deși sunt lucrări de popularizare toate transmit aceeași idee: dacă îți dorești cu adevărat să obții ce îți dorești de la viață vei reuși. Totul este accesibil oricui (care are cel puțin acces la aceste resurse inspiraționale). Informația circulă cu o viteză uimitoare dintr-un capăt în altul al planetei. Putem privi știrile zilei pe CNN sau pe PRO TV. Modelele de viață occidentale sunt la vedere. Migrația este un fenomen real. Sunt cunoscute practicile imigranților români care întorși în țară au transformat localitățile de baștină cel puțin arhitectural. Imitația culturală este un fapt.

Așadar, modul în care trăim (gândim și acționăm) este dependent de mai multe tipuri de resurse decât cele materiale: capitalul cultural, de exemplu, are un rol covârșitor în evoluția copiilor. Simplul fapt că părinții citesc beletristică îl poate stimula pe copil să practice același comportament. Inevital, prin această practică acumulează cunoștințe, își modelează sistemul de valori. Stilul de viață este axa orizontală a structurii sociale. Cunoscându-le și intersectându-le cu axa verticală (clasele sociale, straturile sociale sau alte clasificări) putem diagnostica starea societății și direcția spre care se îndreaptă. De exemplu, una dintre asumțiile implicite ale acestei lucrări este că stilurile de viață se distribuie pe o axă a complexității. Unii indivizi, probabil cei cu cele mai puține resurse, vor avea o viață de zi cu zi caracterizată de monotonie, repetitivitate și standardizare. Serviciu, treburi în gospodărie, privit la televizor. Cei de la cealaltă extremă, cu resurse multe, vor avea o viață de zi cu zi diversă, spontană, plină de căutări. Pentru aceștia nucleul vieții este informarea și experimentarea. Totuși, mă aștept să existe și inconsistențe: consumul unor produse și servicii costisitoare în lipsa resurselor materiale care l-ar recomanda; alegerea unei vieți mai simple, mai aproape de natură deși resursele materiale le permit indivizilor să consume orice își doresc etc.

## 2. PREZENTAREA LUCRĂRII

### *Structura lucrării*

Lucrarea este structurată pe mai multe părți și capitole.

*Prima parte* este dedicată teoriilor stilurilor de viață. Ating teme precum: definiții date de-a lungul timpului conceptului, modalități de identificare a stilurilor de viață, distincții conceptuale între acesta și alți termeni de multe ori echivalați incorect. Pentru a clarifica noțiunile, deseori abstracte, prezentate în CAPITOLUL 2 și CAPITOLUL 3, închei această primă parte cu descrierea stării societății românești a

## Stiluri de viață în România postcomunistă Ce modele comportamentale adoptăm și de ce

anilor 2000, prezentând în același timp o serie de date rezultate din diverse studii care ating tematica de față.

*Partea a doua* este dedicată identificării acelor factori care influențează stilul de viață al unei persoane. Astfel, voi discuta despre stadiul din ciclul de viață, clase sociale, straturi sociale, tipul localității, noile spații comerciale, paradigma mobilității, schimbarea sistemelor de valori etc.

Stilurile de viață pot influența calitatea vieții? Acesta este genul de întrebări la care caută răspuns *partea a treia* a lucrării.

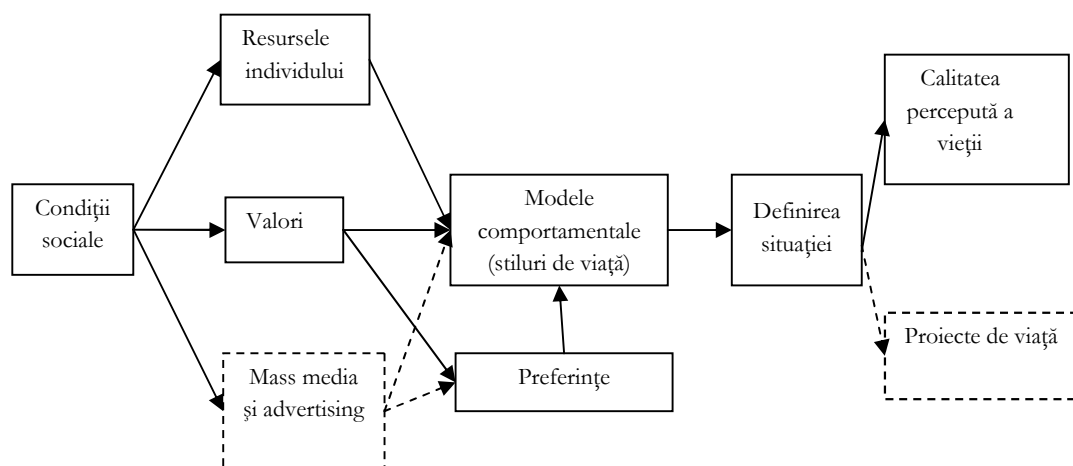
Închei cu *concluzii* și o discuție teoretică și metodologică.

*Stilul de viață: variabilă explicată și explicativă*

Deși atât de utilizat, este interesant că stilul de viață nu a fost inclus într-o analiză complexă în care îndeplinește un rol dublu: variabilă prezisă dar și factor care influențează fenomenele cu care este atât de des pus în relație.

În Figura 1 este prezentat modelul teoretic al acestei lucrări.

**FIGURA 1 STILUL DE VIAȚĂ: VARIABILĂ EXPLICATĂ ȘI EXPLICATIVĂ**



Condițiile sociale sunt înțelese în sens larg: situație politică, funcționalitatea economiei, relații sociale etc. Putem privi bidimensional acest concept: oportunități și constrângeri. Ele sunt cadrul în care se constituie sistemul de valori pe care indivizii îl interiorizează și adaptează funcție de stadiul din ciclul de viață, capitalurile pe care le dețin etc. Fiecare persoană este poziționată într-un spațiu al resurselor, de la cele „elementare” (demografice), trecând prin cele economice și sociale, ajungând la cele culturale. Relația dintre acestea nu este neapărat liniară, determinările fiind multiple.

Cert este că o persoană aflată în prima parte a vieții are alte preocupări față de una care și-a întemeiat o familie și are deja copii sau față de una care și-a încheiat perioada de activitate profesională. De asemenea, educația joacă un rol fundamental în modelarea aspirațiilor, identificarea și gestionarea oportunităților. Scanând realitatea socială putem observa și inconsistențe precum preferința pentru un mod de a trăi simplu (*downsize lifestyle*) deși resursele deținute „solicită” preferința pentru consum a cărui utilitate nu este neapărat cea primară. Tocmai „preferința” este conceptul cheie.

Un rol aparte în modelarea vieții unei persoane îl are mass media și, în societatea modernistă, publicitatea sau, mai larg spus, procesul de advertising. Mass media își construiesc agenda în funcție de realitățile zilei dar le și modelează pentru a câștiga puncte de rating. Advertisingul întărește sau creează imagini care devin modele adoptate într-o anumită măsură de populație.

Proiectele de viață sunt elaborate ținând cont de toate variabilele menționate anterior. La fel, o persoană poate aprecia că are o calitate a vieții mai ridicată sau mai scăzută. Însă, oamenii își constituie și o imagine generală despre situația proprie: dacă sunt optimiști (cred că le este bine și le va fi cel puțin la fel de bine în viitor) atunci este mai probabil să privească mai departe de ziua de mâine și să fie proactivi decât dacă sunt pesimiști (cred că le este rău și le va fi cel puțin la fel de rău în viitor). Calitatea percepută a vieții în această lucrare este definită în termenii satisfacției cu viața.

#### *Date și metodă*

Modelul teoretic va fi testat utilizând datele culese în octombrie 2006 în cadrul programului *Barometrul de Opinie Publică* al fundației SOROS (de aici încolo desemnat prin prescurtarea BOP). Principala dificultate cu care m-am confruntat a fost identificarea acelu set de date care să ofere informații cât mai complete despre conceptele și relațiile teoretizate. Din păcate informațiile create special pentru identificarea stilurilor de viață sunt puține dacă nu inexistente la nivel public. Majoritatea studiilor care măsoară explicit conceptul sunt elaborate în mediul privat și adesea se referă la segmente demografice specifice în funcție de cerințele studiului. În cercetarea BOP octombrie 2006 există un set destul de consistent de indicatori care permit, până la un punct, analize aprofundate ale stilurilor de viață ale românilor și testarea modelului enunțat. Un alt motiv al selectării acestei baze de date îl constituie numărul relativ mare de cazuri (aproape 2000 respondenți) atât de necesar pentru a surprinde variațiile și covariațiile.

## Stiluri de viață în România postcomunistă

### *Ce modele comportamentale adoptăm și de ce*

---

Pentru identificarea stilurilor de viață utilizez analiza cluster de clase latente (*latent class cluster analysis*). Aceasta este o alternativă mai robustă pentru analiza cluster clasică deoarece folosește principiul modelării în identificarea rezultatelor. Selecția numărului de clustere și interpretarea apartenenței la acestea se face folosind indici statistici robuști, seturi de ecuații de regresii logistice și, nu în ultimul rând, probabilități. Adoptarea unui stil de viață este explicată cu ajutorul regresiei multinomiale, iar satisfacția cu viața cu ajutorul regresiei logistice binare.

#### *Rezultate*

Am identificat șase stiluri de viață pe care le-am denumit astfel: supraviețuitori în afara comunității, captivi în spațiul de status, câștigătorii tranziției, (viitori) antreprenori individualiști, experimenterii raționaliști cu orientare socială, atemporalii. Opțiunea pentru acest număr este justificată și de utilizarea variabilei în analize multivariate motiv pentru care aveam nevoie de un număr rezonabil de cazuri pe fiecare segment. Cu un set de indicatori extins și un eșantion mai consistent numeric putem discrimina mai fin între modelele comportamentale. Cele șase clustere sunt suficiente pentru a observa dacă relațiile teoretice din model au un fundament în realitate.

Acestea pot fi imaginate într-un spațiu multidimensional: sunt modele comportamentale, pe de o parte, în funcție de gradul lor de diversitate și orientare către microspațiul gospodăriei sau comunitate/societate, iar pe de altă parte, în funcție de resursele existente și care pot fi accesate. Între aceste determinări apar ca variabile de intermediere valorile și preferințele. Datele avute la dispoziție limitează interpretările. Dacă ar fi putut fi incluse în analiză și elemente ale consumului cultural, bugete efective de timp, seturi de preferințe, detalii despre viața profesională etc. imaginea ar fi fost mult mai completă. Stilurile de viață seamănă cu strategiile de gestionare a realității sociale. Variabilele demografice, precum vârsta sau tipul de localitate de rezidență, au un rol clar de diferențiere între opțiunile pentru diferite comportamente. De exemplu, captivii în spațiul de status sunt tineri dezavantajați de sistemul social: născuți în gospodării numeroase, locuind în sate periferice, cu educație puțină și probabil fără loc de muncă, nu reușesc să își schimbe condiția socială. Capacitatea de a identifica oportunitățile, deschiderea către moduri noi de a face lucrurile, par un deziderat. La celălalt pol sunt experimenterii raționaliști cu orientare socială. Denumirea stilului conține cele trei elemente definitorii pentru aceste persoane: a) sunt educați, critici cu mediul social și selectivi, înțelegând care sunt practicile sustenabile pentru un trai decent; b) nu le este teamă să încerce alternative și

modele noi de viață; c) au o probabilitate ridicată de a participa civic. Aceștia au fost, în general, categoria de referință în interpretarea analizelor statistice.

Analiza cluster de clase latente indică și ponderea fiecărui stil de viață: 22%, 22%, 16%, 15%, 15% și 10%. Acestea trebuie interpretate mai degrabă ca ordin de mărime nu ca valoare absolută. De exemplu, este interesant pentru domeniului politicilor, că aproximativ 50% se informează din surse puține, au educație redusă, nu sunt preocupați la modul proactiv despre problemele localității etc. De asemenea, este de văzut ce tipare valorice și comportamentale apar în generațiile noi care au acces la educație, absolvă forme superioare de învățământ dar nu găsesc locuri de muncă adecvate cunoștințelor acumulate. Aparent, când sistemul este inefficient având reguli neclare și des modificate, se conturează tendința de a îl eluda. În condițiile în care bunăstarea este plafonată în general destul de jos, pare destul de greu de așteptat să se contureze un sentiment al solidarității sociale. În fine, experimenterii raționaliști cu orientare socială par a fi o clasă mijlocie. Iarăși, ar trebui să vedem în ce măsură numărul celor care se încadrează aici este suficient dacă ne gândim la clasa mijlocie ca motor al dezvoltării sociale. Dacă includem și segmentul câștigătorilor tranziției lucrurile pot deveni mai pozitive. Trebuie avute, însă, două lucruri în vedere: a) aceștia se apropie de finalul vieții profesionale și b) nu întrunesc toate trăsăturile pozitive ale experimenterilor.

Analiza sugerează coexistența determinărilor materiale și a determinărilor culturale. Distanța față de atitudinile și practicile cu impact pozitiv crește și datorită stabilității unor valori tradiționaliste, ale conservării unui status quo limitat ca experiențe de succes. Sociologia culturii are un subiect de analiză consistent aici. Însă, este de așteptat ca această stabilitate să fie explicată în mare măsură de plafonul scăzut general al bunăstării.

Continuarea acestui volum o puteți lectura achiziționând volumul de pe

**[www.editalumen.ro](http://www.editalumen.ro)**

**[www.lumenpublishing.com](http://www.lumenpublishing.com)**

sau din librăriile noastre partenere.



ISBN 973-166-236-3



Conținutul acestui volum nu  
reprezintă în mod necesar  
punctul de vedere al Editurii  
Lumen sau al finanțatorilor

Publicat cu finanțarea:  
media **LUMEN**  
[www.EdituraLumen.ro](http://www.EdituraLumen.ro)